Tekst: *Algirdas Juknevičius*

Opracowanie graficzne: *Vaidas Špečkauskas*

Zdjęcia: *Vytautas Matkus, Vaidas Špečkauskas*

Tłumaczenie na j. polski: *Beata Kalęba*

Wydawca: *Centrum Informacji Turystycznej i Biznesowej w Kiejdanach*

(VšĮ Kėdainių turizmo ir verslo informacijos centras www.kedainiutvic.lt)

Szetejnie

W rodzinnych Szetejniach Miłosz dokonał pierwszych dziecięcych odkryć: piękna świata, bezpieczeństwa, jakie dają rodzinne strony, duchowej głębi i szczodrobliwości tamtejszych ludzi.

Urodził się w starym, XVIII-wiecznym dworze, wybudowanym przez Syrucіów – możny ród szlachecki Wielkiego Księstwa Litewskiego. W 1885 roku, po ślubie córki Szymona Syrucia, pradziadka Miłosza, ze szlachcicem Zygmuntem Kunatem, dwór stał się własnością Kunatów. W okresie sowieckim dwór wraz z zabudowaniami gospodarczymi został zniszczony.

Zadbano o nie ponownie w 1997 roku, po utworzeniu Fundacji Miejsc Rodzinnych Czesława Miłosza.

W roku 1998 rozpoczęła się rekonstrukcja jedynego ocalałego budynku – świrona. Odbudowany świron jest dziś centrum konferencyjnym połączonym z bazą noclegową.

W malowniczym parku dworskim, założonym w 1830 roku przez Szymona Syrucia, rosną lipy, jesiony, dęby, jodły, klony, kasztany, leszczyny.

Świętobrość

W Świętobrości wszystko jest święte: kościół Przemienienia Pańskiego, przykościelny cmentarz, groby powstańców styczniowych i pomnik na ich cześć, potężne dęby i pogańska mitologia, wciąż żywa w pamięci miejscowej ludności.

Pochodzenie nazwy Świętobrość (lit. Šventybrastis) wiąże się z lokalizacją pogańskiej świątyni oraz nazwą lewego dopływu Niewiaży, rzeczką Brastą (lit. bród). Jak mówi legenda, święty ogień płonął niegdyś w miejscu dzisiejszego kościoła Przemienienia Pańskiego. Uważa się, że pozostałością po niegdysiejszej świątyni pogańskiej jest kamień z wyrytą datą chrztu Litwy – 1387, sterczący z ziemi w pobliżu wschodniej ściany kościoła.

Nie wiadomo, kiedy w tym miejscu postawiono świątynię chrześcijańską. Zachowany do dziś budynek kościoła ufundował w 1774 roku Ignacy Zawisza, właściciel Zawiszyna, położonego 2 kilometry na północ od Świętobrości. Około 1870 roku przy kościele dobudowano kaplicę i zakrystię – od tego czasu jest to świątynia na planie krzyża łacińskiego.
W 1885 roku w tym kościele wzięli ślub dziadkowie Czesława Miłosza – Zygmunt Kunat i Józefa Syruć.
Po dwóch latach ochrzczono tu ich pierworodną, Weronikę Kunat, późniejszą matkę poety, a 31 października 1911 roku – jego samego.

Na terenie przykościelnym są pochowani: dziadek Miłosza, Zygmunt Kunat, pradziadek Szymon Syruć, jego pierwsza żona Eufrozyna z Korwin-Kossakowskich Syruć oraz druga żona – Weronika Syruć, a także prababka Miłosza, Joanna z Bogdanowiczów Kunat.

Dolina Issy : droga

Już lejce napięte, ostrożnie zjeżdżali rozmytą drogą, zatroskany Chrystus mignął im spomiędzy bujnych liści. Z tyłu biała ściana świrna. Tomasz puścił konie w kurs, tak minęli dęby cmentarza, pod którymi zostawali na zawsze Magdalena, babka i Baltazar. Ginie niknęło za zakrętem, przed nimi nieznane. I później, kiedy konie pięły się pod górę, po raz ostatni błyska Issa, ułożona w pętle na łąkach.

Cz. Miłosz „Dolina Issy"

Rodzinne Ginie (czyli Szetejnie) bohater powieści, jedenastoletni Tomasz opuścił drogą upicką, wiodącą lewym brzegiem Niewiaży.
Drogę o takiej nazwie wzmiankuje się po raz pierwszy w XVII-wiecznych źródłach. Podróżowano nią z Kowna do centrum powiatu – Upity.
Uważa się, że już w XV wieku był to szlak handlowy. Kupcy transportowali tędy surowce leśne do Kowna i Rygi.
Znaczenie drogi upickiej wzrosło w XVII wieku, wraz z początkiem eksportu zboża. Wzbogacona szlachta w pobliżu szlaku handlowego stawiała domy.
Zachowany odcinek dawnej drogi upickiej między Szetejniami a Świętobrością wiedzie przez malowniczą dolinę Niewiaży. To właśnie ją uwiecznił w swojej powieści „Dolina Issy" Czesław Miłosz, poeta i eseista, laureat Literackiej Nagrody Nobla.

Osobliwością doliny Issy jest większa niż gdzie indziej ilość diabłów. Być może spróchniałe wierzby, młyny, chaszcze na brzegach są szczególnie wygodne dla istot, które ukazują się oczom ludzkim tylko wtedy, kiedy same sobie tego życzą.

Cz. Miłosz „Dolina Issy"

Ignacogród (*dziś Šlaitkalnis*)

Od południa – aleje potężnych, szeroko rozgałęzionych lip, od północy – uformowane na zboczu terasy, a w ich zagłębieniach stawy. Zasilająca je źródlana woda niegdyś płynęła w dół – z jednego stawu do drugiego, aż do starorzeczy Niewiaży. To pozostałości krajobrazowego parku dworskiego w Ignacogrodzie, położonego na obrzeżach Świętobrości, od strony Szetejń.
To, co pozostało z dawnego Ignacogrodu – to ruiny niegdysiejszej biblioteki dworskiej. W pierwszej połowie XIX wieku właściciel dworu, Jakub Gieysztor, w tym niewielkim, jednopiętrowym klasycystycznym budynku przechowywał około 5 tysięcy książek, a pod pomieszczeniem bibliotecznym, w sklepionej piwnicy – zapasy wina i koniaku.

Dwór na zboczu Niewiaży nosił nazwę Ignacogród od końca wieku XVIII do I wojny światowej. Tę robiącą wrażenie nazwę wymyślił pierwszy mieszkaniec dworu – Ignacy Zawisza. Nie wiadomo tylko, czy to wyraz poczucia humoru, czy pychy właściciela. Tak czy inaczej nie ma wątpliwości, że jest to nawiązanie do nazwy ówczesnej stolicy imperium rosyjskiego – Petersburga.